

szinte szükségünk volt a gazdaság, a létédek lehetőségek hétévany esztendejére. mert megtanított bennünket a magunk szemével nézni, dolgok felett, jók rosszak felett függetlenül ítélni, mindenkit, nemzet vallás, rangfokozatra való tekintet nélkül szeretni s karöltve önmagunk kitaposni az ösvényt a mi lelki és szellemi világunknak a megfelelő jövő felé

Emberibbé lettünk.

(Algir, 1934. június).

Benc Boldizsár

A nők helyzete

Tudjuk, hogy az emberiség kezdettől fogva változásokon esett át. Nemcsak testleg és szellemileg változott finomult, (Darwin elmélete) hanem életformája is folytonos átalakulás alatt áll. Évezredek folyamán alakult ki világrendünk és talán még évezredekig alakul tovább. Tudjuk, hogy életünk haladási folyamatok, tanultuk azt is, hogy a haladás stagnálhat vissza is zuhanhat bizonyos időre, de tovább terjeszkedését megakadályozni nem lehet.

Így életformánkat nem lehet soha befejezettnek tekinteni. Minthogy feltalálóink sem állottak meg az első primitív gőzvasutnál, hanem tovább törekedtek a nagy távolságok leküzdésére, levegő meghódítására, (repülőgép. szikratáviro, rádió) ugyanúgy gondolkodó elméink, világ-javító eszmékkel vajudó nagy embereink is folytonosan korrigálni igyekeznek életünkön.

Nem mondhatja senki, hogy nem szorul a világ javításra. Különösen ma, amikor régi, biztos a'apjaink, erkölcsi bizásaink, úgy-szólván márol-holnapra semmivé válnak és támaszt már alig nyújtanak, A válságos gazdasági helyzet az egész világra kiható nagy munkanélküliség kényszerítő körülményeket hozott létre, melyek mellett hiába ragaszkodunk törvényekhez, szokásokoz, társadalmi előítéletekhez, azok szemtől-szembe ellentmondanak nekünk. Az emberiség fulladozik ebben a helyzetben, kiutat keres a bizonytalanságokból és világsszerie érezni, hogy igenis szükség van a dolgok ártértékelésére.

Egy ilyen tisztázni való pont a nőkérdés.

Talán mi is szemmel kísérhetjük, a kísérleteket, amelyeket ez-irányban folytatnak, melyek országokat, világrészeket foglalkoztatnak. (Szovjetoroszország, Észak-Amerikai Egyesült Államok stb.) Alapjaiban igyekeznek megreformálni a nők helyzetét, új jogokkal, új kötelességeket kiszabni és megjelölni helyüket a jövőben.

A feminista mozgalmak, a jogokért való küzdelmek nem újak, s ha jobban behatolunk a nők helyzetének kezdettől való megismerés-

résébe, láthatjuk, hogy e mozgalomnak sokkal mélyebb, sokkal emberibb okai vannak, mint a szerepelni vágyás.

Tudnunk kell, hogy volt már idő, mikor a nők minden kötelektől függetlenül éltek és szabadon rendelkezettek önmaguk felett. De az is kitűnik, hogy ez az őskori helyzet erkölcsi káosszal járt, hol árnyéka sincs emberi méltóságnak lealacsonyító nőközösséget vont maga után és a nőkre nézve csak süllyedést hozott.

A nomád népek letelepedésével a nők helyzete is megváltozott. A települtek érdekeik védelmére vérközösség alapján csoportokat képeztek. Megalakult a család. A nő a családban helyeződött el és bizonyos méltóságot és értéket nyert. Nem volt többé bitang jószág, hanem „tulajdon”, melyet védelmeztek, de rendelkeztek is felette.

Ebben a patriárhális korszakban alakult ki és erősödött meg azon alapelv, mely mind máig érezteti hatását, s a tulajdonképeni ütközőpont a családra alapított világ és a függetlenségre törekvő nőnem, mely szerint *a nő soha nem lehet ura önmagának*. E korban veszik a nőket, egyik tulajdonból a másikba megy át (atyjából, férjébe) és férje halála után is, mint örökösödési tárgy a rabszolgák, gyermekekkel együtt legidősebb fia hatalma alá kerül.

A világ haladásával a családok álamá tömörülnek. A nők helyzete az államban sem sokat változik. Bár megszűnik a nővásárlás, a házasságot szabályozzák (mindez szemben nem a nő, hanem az állam érdekeit szolgálja, melynek célja a család megerősítése és a minél több törvényes utód). Megszűntetik az apa, férj mindenhatóságát a nő felett, ugyanekkor az állam veszi át a jogokat. Törvényekkel erősítik, a nő nem rendelkezhet soha vagyona-jövedelme felett, egész életén atyja, vagy férje gyámság alatt áll, sőt még azt is törvény írja elő, hogy milyen ruhat viselhet, mikor léphet uccára.

Jogokat nyer férjével szemben, azt beperelheti, törvény elé állíthatja, ugyanekkor emberi értékét minimálisra szabák. (Tanu nem lehet, esküje, fogadalma féje vagy atyja felhatalmazása nélkül nem érvényes).

A kulturális haladás sokat enyhít szépít lealázó helyzetén. A római nő már nem rabszolga, nem „tulajdon” a házban, hanem házának úrnője, a férjének társa, aki mellett családi vonatkozásokban különféle jogokat élvez. A kereszténység és a keresztény szellem elterjedése végre előmozdítja, hogy a nőt is elismerjék Isten gyermekének és emberi méltóságába helyezték. A későbbi századok, a lovagkor „nőkultusza” pedig szinte eszményíti a nőt, de ezek mind csak társadalmi előnyök, erkölcsi sikerek, anélkül, hogy jogviszonya legkevesebbet javult volna.

Sőt a legutóbbi időkig gyermeknek, játókszernek tekintették a nőt, akit nem muszáj komolyan venni. De mióta a bájos gyermekek rabtartóik ellen fordultak, mióta a változó idők során mind kevesebbet hallgatathatnak el becézéssel, családi jómóddal, az enélkül maradottak annál követelőbben, kiáltozzák a nehezen értő fű-

lekbe: „gondolkozatok, mi legyen velünk?” azóta nyilvánvaló, hogy igenis komoly kérdés ez és helye van a kíséreteknek, melyeket ez irányban folytatnak.

Ismételtnem kell, hogy a folyton változó, alakuló világ alakítja elő az új helyzetek, azzal azonban tisztában kell lennünk, nemcsak a világ haladása, a felvilágosodottság eredményezte a nőmozgalmat, melyek a nő egyenjogúsításáért folynak, hanem annak gazdasági okai vannak.

Egy ilyen ok elsősorban a nő munkavágai. Tudhatjuk, hogy a nő a régi időkben is úri hivatása mellett is keresett elfoglaltságot. Akkor, amikor szó sem volt női tétlenségről és a szülés, gyermeknevelés éppen eléggé igénybe vette erejét és idejét. A régi nő mestersége a szövés-fonás volt, melyet a legegyszerűbbtől a legelölkelőbbig üzték. Ezt a rendet és elégedett munkabeosztást a gépek, a gyáripár kifejlődése bontotta meg.

Leghamarabb a szegénynéposztály nője segített magán. Miután házimunkája feleslegessé vált, a gyáripárban keresett elhelyezkedést. A házán kívül keresett és talált munkát. Kilépett a családból, eltartásáról maga gondoskodott, így a munkásnővel megteremtődött az első dolgozó. Sokkal rosszabb helyzetben volt az értelmi osztály nője, aki csak szívós harcok után tudott házán kívül elhelyezkedni, s helyet kívívni magának a közpályákon.

Másik gazdasági ok a család meggyengülésében rejlik. A család nem tud már gondoskodni a hozzátartozó nőről, az feleslegessé, teherré vált számára és önként elősegíti annak egyéni boldogulását. Csak természetes, hogy az a nő, ki nem tud elhelyezkedni a családban, az azonkívül keres elhelyezkedést. Viszont az így elhelyezkedettnek nincs szüksége a család támaszára és ebből kifolyólag több jogot és más elbírálást igényel.

Eljutottunk a nő mai helyzetéhez, a családban feleslegessé vált nők sokaságához, kik helyet keresnek a maguk számára, (mint életre ítélt teremtmények) jogosan a térfiakkal egyenlő elhelyezkedési lehetőséget, annak minden jogával együtt.

A helyzet bírálói két szempontból tárgyalják e követelést. Először hogy *szükség van-e az egyenjogúsításra*, másodszor, *javul-e a helyzet általa*. A vélemények megoszlanak. Egyesek szerint nincs szükség rá. Mert a nő hivatása soha nem lehet férfi foglalkozás (ez csak átmeneti idő), kényszerítő körülmény és elítélendő minden olyan helyet, mely a női hivatása teljesítésétől elvonja. A női hivatás, a szülés és gyermeknevelés volt marad és lesz minden időben.

Ez azonban halálos ítélete volna mindazon nőknek, akik hivatásuknak ma nem élhetnek, ha a munka lehetőségét is megvonják tőlük, a parazita szerű cél, tartalomnélküli létükben az élet értelme is összeomlik.

Másodszor a női lélekre hivatkoznak, melynek nincs is hajlandósága függetlenségre, csak a kényszerítő helyzetnek enged, s ha tőle függne legszívesebben családjának élne. De a kényszerítő hely-

zet megvan és nincs remény arra, hogy rövid időn belül enyhülne, tehát számolni kell azzal, nem mindent a nő lelkiségére hárítva függőben hagyni és fulladozni hagyni mostani helyzetében.

Más kérdés, hogy a nők egyenjogúsításával javul-e a helyzet.

E kérdés tisztázására csak annyi áll módunkban, hogy tanulmányozhatjuk a felszabadult nők életét. Nem a törvényekkel, társadalmi előítéletekkel viaskodókat, hanem azon országok nőjeit, kiknek felszabadulását a családi uralom alól maga az állam segítette elő, (illetve ismertek e) és az állam igyekszik életüket a családdal egyeztetni, házasságukat, nemi életüket rendezni az új helyzetben.

(Folytatása következik)

Börcsök E.

ESZMECSERE

Hozzászólás Kolozsy Tibor a „Híd” 2-ik számában lévő kritikájához.

A földművelő ember éli a maga századokon át megcsontosodott szűkebb világát s nála a megélhetés a legfontosabb irányító kérdés, nézete, felfogása a környezete behatása alatt fejlődik, alakul s emiatt van az, hogy némely városi a falusit, tanyait „isteni népnek”, a másik meg „buta parasztnak” nézi a maga hangulata szerint. A parancsoló körülmények váltják ki a falusi emberből a változást s jórészt ezek indokolják nála a családi létszám emelkedését vagy csökkentését.

Igen. A faluban a gyermek vagy munkaerő, vagy kenyérpusztító azszerint, amint van elégséges kenyér a háznál, avagy nincsen. Ahol van sajátja a családnak, a gyermek nem fölösleges, mert a gazdaság dologgal, kenyérral ellátja, de ha máshoz kénytelen a családapa napszámra járni évek hosszú során s a gyerekek aprók, ott bizony a gyermek, különösen télen, az ő gondolkodásuk szerint, kenyérpusztító.

„Nem szabad azonban arra szorítkozni, hogy tisztán „nemzeti kultúrát” építsünk. Ennek semmi értelme sem volna”, írja Kolozsy.

Nemzeti kultúrát nem is lehet építeni, csak fajit, mert a kultúra egy-egy faj sajátos lelki kisugárzása. Ez az oka annak, hogy nincs európai kultúra, hanem csak román, szláv, turán vagy germán Európában. De a kulturák külön magára élése a mai világ-szellem szerint káros Európára nézve, azért oly mederben kellene